

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

תרומה

(חלק טז — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלכות שיחות

שבוע פרשת תרומה, פ' זכור, ב"ח אדר, ה'תשפ"א (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

תרומה ב

[ואפילו תרומת השקלים שיצאה עבור קרבנות הציבור – הרי לפי פסק הרמב"ם⁵, שמצות בנין המקדש היא שיהי' (לא רק) „בית לה' (אלא שיהי' הבית) מוכן להיות מקריבין בו הקרבנות", נמצא, שהציווי „ועשו לי מקדש"⁶ כולל גם את ההכנות הנדרשות לעבודת הקרבנות, ובכלל זה גם ההוצאה דתרומת השקלים כדי לקנות את קרבנות הציבור] –

הו"ל להכתוב לבאר כאן בפרטיות ובפירוש את כל ג' התרומות?

ואפילו את"ל בנוגע לתרומת השקלים, שכיון שסוף כל סוף אין היא משמשת לבנין המשכן (בפועל), ואינה אלא הכנה לעבודה במשכן, לכן אין כאן (בפ' תרומה) המקום לפרט אודות תרומה זו⁷ – עדיין קשה בנוגע לתרומת האדנים, שהם חלק מבנין

א. בריש פרשתנו חוזר הכתוב על הציווי לקחת „תרומה" מאת בני" (לעבודת המשכן) ג' פעמים¹: „ויקחו לי תרומה", „תקחו את תרומתי", „וזאת התרומה אשר תקחו". ועל כך אמרו חז"ל²: ג' תרומות נאמרו בפרשה הזאת כו' ויקחו לי תרומה וגו' זו תרומת אדנים, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי זו תרומת שקלים, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זו תרומת המשכן.

אלא שג' תרומות אלו נשתנו זו מזו באופן הזכרתן כאן: ב' הראשונות נזכרות רק בכללות וברמז (ופרטיהן מבוארים רק להלן בפרשיות הבאות³), ואילו תרומת המשכן נתפרשה כאן בפרטיות ובאריכות.

וצריך להבין: כיון שכל ג' התרומות היו עבור עבודת המשכן,

(1) כה, ב.ג.

(2) ירושלמי שקלים פ"א ה"א. הובא בפרש"י עה"ת ריש פרשתנו.

(3) תרומת האדנים – „כמו שמפורש באלה פקודי" (פרש"י ריש פרשתנו. וראה פקודי לח, כה ואילך); תרומת השקלים – תשא שם, יג ואילך (ובפרש"י שם, טו).

ואף שלפרש"י בפרשתנו (עה"פ), ה"כסף" הנמנה כאן הוא המחצית השקל שנתנו עבור תרומת האדנים – הרי לא נמנה כענין (ותרומה) בפ"ע [נוסף לזה, שלא נתפרש (כבפ' פקודי) שכ"א מבו' עשרים שנה ומעלה גו' נתן (רק) מחה"ש ושהי' נשכיל האדנים], ואדרבה – נזכר כפרט בכללות תרומת המשכן. ואפילו הפרט „וכסף" – כולל ג"כ הכסף שמשמנו נעשו כלי שרת וכו' (פרש"י שם). וראה לקמן ע' 429.

(4) פרש"י ריש פרשתנו. תשא ל, טו. שקלים רפ"ד. רמב"ם הל' שקלים רפ"ד.

(5) ריש הל' בית הבחירה. ועד"ז בספר המצות מ"ע כ. וראה בארוכה לקו"ש ח"א ס"ע 120 ואילך.

(6) פרשתנו שם, ח.

(7) להעיר מפרש"י ריש פרשתנו (בנוגע לתרומת המשכן) „ג' דברים האמורים בענין כולם הוצרכו למלאכת המשכן או לבגדי כהונה", ובאוה"ת פרשתנו (ע' אשפג. אשצ. אתי. א'תיד. וראה עד"ו ברע"ב וש"ך עה"ת כאן): „לא מנה רק הדברים השייכים למלאכת המשכן ולכלי המשכן, משא"כ שמן למאור ובשמים אינו מכלי המשכן כ"א ע"ד הקרבנות שבמשכן".

אדרבא – ד' המלכיות הביאו לידי ד' הגליות ולחורבן ביהמ"ק, שזהו ההיפך מתרומת המשכן, שענינה הוא – ועשו לי מקדש (בנין והקמת המשכן)?

ד. ויובן בהקדים, דהנה העבודה הרוחנית ד' ועשו לי מקדש" (דירה לו ית' בתחתונים) נחלקת לג' סוגים – עמודים: תורה, עבודה וגמילות חסדים¹⁰.

ומכיון שכן, מובן שג' הסוגים הכלליים הנ"ל מרומזים בענין המשכן.

ויש לומר, שזהו הטעם הפנימי¹¹ לכך שנלקחו ג' תרומות נפרדות – ולא תרומה אחת (כללית) לכל צרכי המשכן – לפי שג' התרומות הן כנגד ג' העמודים¹² תורה עבודה וגמ"ח¹³:

היסוד והמקור לכל עניני עבודת ה' הוא (עמוד ה) "תורה". כל פרטי המדריגות והאופנים בעבודת ה' ע"י מצות ומעשים טובים מיוסדים על התורה, שכן כל ענין של יהדות וקיום המצות מקורו וראשיתו הוא בתורה –

268

* (10) אבות פ"א מ"ב.

(11) כי בפשטות מובן שידיעת מנין בני"א אפשרית רק ע"י תרומה בפ"ע.

(12) להעיר מרבנו בחיי פרשתנו כה, ב: "שלוש תרומות שהעולם נתרוםם (נתרם) בהם .. ונרמז במעשה המשכן לפי שהמשכן שקול כבריאת העולם כו" – והרי תורה עבודה וגמ"ח הם הדברים שעליהם העולם עומד (אבות שם).

(13) המבואר בפנים ע"ד ג' התרומות הוא ע"פ המובן מאוה"ת ד"ה ויקחו לי תרומה (ע' אשנט ואילך) ד' ויקחו לי תרומה" קאי על תורה, ו"מאת כל איש אשר ידבנו לכו תקחו את תרומתי" קאי על תפלה. ושם (ע' א'תי"ג) "פ" וזאת התרומה לפי מדרש זה (– המדרש שהובא לעיל סעיף ג) קאי על בירור ק"ג .. ע"י מצות מעשיות כו"י.

267

המשכן: מדוע אין תרומה זו מבוארת בפרשתנו במפורש ובפרטיות?

ב. עוד חילוק בין ג' התרומות – בלשון הכתוב כאן⁸:

בתרומת האדנים כתיב "ויקחו לי תרומה"; בתרומת השקלים – "תקחו את תרומתי"; ובתרומת המשכן – "וזאת התרומה אשר תקחו". כלומר: בתרומה הא' (האדנים) מודגשת השייכות לתרומה זו להקב"ה בתיבה בפני עצמה "לי תרומה"; בתרומה השניה (שקלים) – נכללת השייכות להקב"ה בתוך תיבת "תרומה" גופא – "תרומתי"; ובתרומה הג' (המשכן) אין מוזכר כלל שהיא תרומה לה, אלא נאמר בסתם, וזאת התרומה".

ג. גם מצינו דבר פלא במדרש בפרשתנו:

ע"פ "וזאת התרומה אשר תקחו ג' זהב וכסף ונחושת" אמרו חז"ל¹⁰: זהב כנגד מלכות בכל כו' כסף כנגד מלכות מדי כו' נחושת כנגד מלכות יון כו' ועורות אלים מאדמים כנגד מלכות אדום כו'".

ותמוה ביותר: מה קשר ושייכות יש בין ד' המלכיות לתרומת המשכן?

(8) משא"כ בפ' תשא, שבג' התרומות המרומזות שם (ירושלמי שקלים פ"א שם. פרש"י תשא שם) נאמר בהן "תרומה לה" או "תרומת ה'".

(9) להעיר מתקלין חדתיך לירושלמי שם (ועד"ו במשכיל לדוד בפרש"י כאן) דלמדין דתקחו את תרומתי קאי על תרומת השקלים (קרבנות לגבוה) מדכתיב "תרומתי כלומר תרומה שלי".

(10) נתחומא פרשתנו ז. וראה שמור"ר פל"ה, ה.

חז"ל^{19*} „דברי כאש“ (דהקב"ה), ש- אינה משתנית ע"י שמתלבשת בשכל ודיבור האדם, אלא היא נשאת חכמתו של הקב"ה, הנעלית באין ערוך מן האדם הלומד.

ענין ה„עבודה“ (קרבנות – תפלות) הוא – „אדם²⁰ כי יקריב מכם“, האדם מקריב את עצמו להקב"ה; כידוע²¹ ש„קרבן“ הוא מלשון קירוב – „דאמאי אקרי קרבן ע"ש שמקרב“ – „קירוב הכחות והחושים“ להקב"ה. ועבודת התפלה (שבמקום קרבנות תקנום) – הרי היא עבודה שבלב²², מה שהאדם מתרומם (בכחות עצמו) לאלקות, עד ש„ראשו מגיע השמימה“²³.

וכיון שזוהי עבודת האדם, הנה אע"פ שביכולתו להתרומם רק במדה שהיא בכחו של נברא, הרי הוא מתייחד עם אור הקדושה שהוא משיג²⁴.

וזה מרומז בתרומת האדנים, שהם יסוד המשכן.

תרומת השקלים, שבה נקנו קרבנות הציבור, היא הקו ד„עבודה“ (דהיינו עבודת הקרבנות¹⁴, ותפלה שבמקום קרבנות תקנום¹⁵);

ותרומת המשכן, הכוללת את כל הדברים הגשמיים (זהב וכסף ונחשת וגו') שמהם נבנה המשכן, היא כנגד העבודה דמצות (המתקיימות ע"י זהב וגו') שכללותן היא גמילות חסדים [כידוע¹⁶, שגמילות חסדים היא „כללות המצות“].

וע"פ ביאור החילוקים שבין ג' עניני העבודה הנ"ל, יובן טעם השינויים הנ"ל (ס"ב) בג' התרומות.

ה. החילוק בין ג' הקוין – תורה עבודה וגמ"ח:

ענינה של תורה הוא – ואהי' אצלן אמון גו' שעשועים גו' לפניו גו'¹⁷, חמדה גנוזה¹⁸ של הקב"ה, וקדמה לעולם אלפיים שנה¹⁹, היינו שמציאותה קודמת ללימודה ע"י האדם (דלא ככמצות, שגדר המצוה שייך רק בצירוף עם מקיים המצוה; כל ענין המצות (ציוויים) הוא ציווי לאדם). וגם כאשר התורה יורדת למטה ונלמדת ע"י האדם, הרי היא נשאת (בלשון

14 רש"י, רע"ב ועוד לאבות שם.

15 ברכות כו. ב. וראה רבנו יונה לאבות שם.

16 לקו"ת ראה כג, ג. וראה אגה"ק סי' לב:

וכל הגוף נכלל בימין.

17 משלי ת, ל.

18 שבת פח, ב.

19 מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא

וישב ד. זח"ב מט, א.

19* (19) ירמ' כג, כט. ברכות כב, א.

20 ויקרא א, ב. וראה לקו"ת ויקרא ב, ג ואילך.

21 ספר הבהיר סי' מו (קט). ועייג"כ זח"ג ה, רע"א. שלה"מ ט' תענית (ריא, ב). פ"ח שער התפלה פ"ה. בחיי ויקרא א, ט. וראה רמב"ן שם. ד"ה טעמה תש"ט פ"ב ואילך. ד"ה באתי לגני הש"י"ת פ"ב. ובכ"מ.

22 תענית בתחלתה.

23 ויצא כח, יב. וקאי על קרבנות (ב"ר פס"ח, יב) ותפלה (זח"א רסו, ב. זח"ג שו, ב. תקו"ז תי' מה).

24 ע"ד המבואר (ד"ה זכור תרס"ה פ"י (סה"מ תרס"ה ע' רכא). ועד"ז ד"ה זה תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קצו) יתרון המעלה בקיום המצות והאבות שהיו בבחי' כלים ממש לאלקות, משא"כ בתורה ומצות שלנו גם אם מכוון כו' ה"ז רחוק מאד מהביטול והאבות וההמשכה שע"י הוא „רק אור מקיף לבד בבחי' ריחוק כו“. וראה שם שזהו ה„הפרש בין מלמטה למעלה ובין

והגבלה דוקא²⁷ – דלא כהתורה שעלי' כתיב²⁸, „ארוכה מארץ מדה גו'“, וכן התפלה שתכלית שלימותה היא כאשר עולים על ידה „השמימה“, דהיינו העבודה ד„בכל מאדך“, מסירת נפש²⁹: למעלה ממדידות והגבלות – דכיון שהמצות נתלבושו בדברים תחתונים גשמיים [עד שגם את המצות דחובת הלבבות יש לקיים באופן שהלב הגשמי יתפעל ברגש של אהבה ויראה וכו', עד שהדבר יהי' ניכר בבשר הלב³⁰], לכך יש להגבילה.

ו. וזהו גם הביאור בשינויים הנ"ל בלשון הכתוב:

„ויקחו לי תרומה“ מרמז על קו התורה³¹ כנ"ל. ומהאי טעמא כתיב כאן „ויקחו לי תרומה“ – לא „ויתנו לי תרומה“, היינו שהאדם מלמטה נותן להלמעלה, לי, כביכול, אלא „ויקחו“ – היינו שהאדם למטה לוקח את מה שנותנים לו מלמעלה, מאת „לי“, כביכול,

והיינו משום שהעבודה דתורה היא (לא בדרך מלמטה למעלה, אלא) בדרך מלמעלה למטה – שע"י התורה לוקחים וממשיכים אלקות (חכמתו ית') מלמעלה למטה;

העבודה דתורה היא באופן של

ובב' עבודות אלו – תורה ועבודה – ישנו צד השווה, שהתעסקות האדם בשניהם היא עם (וב) נצמו; וכך גם פעולתן היא אך ורק באדם (שהשכל שלו מתייחד עם שכל התורה, חכמתו ית'; ושהוא מתרומם „השמימה“) – אבל אין כאן התעסקות בדברים גשמיים, שגם הם יהפכו לתשמישי קדושה, דבר שבקדושה – העבודה להפוך חפץ גשמי לחפץ של מצוה, חזור באור הקדושה.

[אפילו בעבודת הקרבנות כפשוטה, שהיא הקרבת בהמה גשמית על המזבח, הרי אין זה באופן שהקריבו את הגשמי כמו שהוא במצבו, אלא תחילה הי' צריך להקדישו, היינו (קדושה מלשון הבדלה²⁵ –) להבדילו ולרוממו משפ"לותו, ורק אז נעשה ראוי להקרבה על גבי מזבח ה'26].

וזהו היתרון בקו הג' – גמילות חסדים, הכולל את קיום כל המצות – לפעול (בעיקר) בדבר הגשמי (שמקיימים בו את המצוה), שכמו שהוא (בחינוניות) בציוורו דדברים תחתונים גשמיים, ב„גשמיותו“, ייעשה חפץ של מצוה.

ומהאי טעמא המצות הן במדידה

מלמעלה למטה, והרי – זהו החילוק בין תורה ותפלה.

(25) תניא פמ"ו.

(26) ראה לקו"ת שלח ד"ה בפ' נסכים (ועוד) בביאור מחז"ל (ברכות יד, סע"ב) כל הקורא ק"ש בלא תפלין כאילו הקריב כו' בלא נסכים – דקרבנות הן דוגמת ק"ש – העלאה מלמטה למעלה, וצ"ל תפלין (ובקרבות) – מנחה ונסכים), כלל כל התורה והמצות מעשיות, להמשיך דירתו ית' בתחתונים. עיי"ש באורך.

(27) אגה"ק סי' יו"ד. ובכ"מ.

(28) איוב יא, ט.

(29) לקו"ת שה"ש מט, ריש ע"ב ואילך.

(30) ד"ה טעמו וראו תרצ"ד (בספר המאמרים קונט' ח"ב) פ"א. ד"ה וכל העם ה'ש"ת פ"ב. ובכ"מ.

(31) ראה בכ"ז תניא פמ"ו. אוה"ת פרשתנו ע' א'שנא. א'שנט ואילך.

„ויקחו“ – ש„לוקחים“ (וממשיכים) אלקות מלעלה למטה;

משא”כ בתרומת השקלים, הקו ד„עבודה“ (קרבנות ותפלה), הלשון היא „תרומתי“ – שהרי הקרבן הגשמי גופא עולה ונכלל במקורו ושרשו למעלה, באלקות; וכן ע”י עבודת התפלה מתעלה האדם „השמימה“ כנ”ל, ומשיג דרגא כזאת שבה האור האלקי מאיר אצלו בגילוי – ולכן כתיב „תרומתי“, המורה על כך שהקשר בין ה„תרומה“ (עבודה) ובין „לי“ (המשכת האלקות שע”י העבודה) הוא באופן ניכר ונגלה ונרגש בעבודה³⁶.

משא”כ בתרומה השלישית – תרומת המשכן – שהיא העבודה עם הגשם בעצמו כפי שהוא בגשמיותו, הנה המשכת האלקות שבעבודה זו נשאת בהעלם; ולכן כתיב „תרומה“ סתם, מבלי להזכיר בפירוש שזוהי תרומה לה, כיון שבעבודה זו אינה ניכרת השייכות להקב”ה.

ז. אע”פ שהמצות מלובשות בדברים גשמיים, הנה דוקא ע”י עבודה זו נשלמת הכוונה דכריאת העולם, הענין ד„נתאוה הקב”ה להיות לו דירה בתחתונים“³⁷, וכפי שמדגיש רבינו הזקן³⁸, שהכוונה בזה היא ל„דירה“ לו ית’ בעולם הזה הגשמי התחתון „שאין תחתון למטה ממנו“;

התורה, ואדרבה – ביחוד נפלא שאין יחוד כמוהו כו’ (תניא פ”ה).

36 ולאידך, בזה שתיבת „לי“ נכללת בתיבת „תרומה“ מרומז, שאי”ז בחי’ „לי“ כמו”ש מצד עצמה, כ”א כמו שמתלבשת בתרומת) האדם.

37 תניא פל”ו. ע”פ תנחומא נשא טז. ועוד.

38 תניא שם.

וכיון שאורייתא וקוב”ה כולא חד³², לכך מדייק הפסוק „ויקחו לי“ – המורה על עצמותו ומהותו ית³³ – לפי שע”י התורה „לוקחים“ את עצמותו ומהותו ממש, ובלשון חז”ל³⁴ „אותי אתם לוקחים“.

אבל לאידך גיסא, מאחר שמה שאיש הישראל „לוקח“ את העצמות ע”י התורה הוא (בעיקר) – לא פעולת האדם הלומד, אלא לפי שהקב”ה כביכול „נתלבש“ בתורה (באופן שהתורה היא „דברי כאש“), נשאת המשכת העצמות כמסולקת מהאדם הלומד –

[עד שתתכן מציאות שהתורה תילמד ע”י איש בלתי טהור, וגם בכה”ג מתקיים „ויקחו לי“ – המשכת העצמות שע”י התורה – אלא שהאדם אינו בערך כלל ש„לי“ יאיר אצלו בגילוי].

וזהו גם טעם מש”כ „לי תרומה“ – בשתי תיבות בפ”ע – לרמז ש„לי“ (המשכת העצמות שבתורה) ו„תרומה“ (העבודה דלימוד התורה) אינם תיבה אחת – מציאות אחת³⁵, לפי שהמשכת

32 מובא בתניא פ”ד ורפכ”ג בשם הזהר. וראה חז”א כד, א. וח”ב ס, א. ולהעיר מתקו”ז ת”ו ותכ”ב.

33 ראה אוה”ת פרשתנו (ע’ א’שפא): „ור”ל לי היינו עצמות אוא”ס ולכן ארז”ל (ויק”ר פ”ב, ב) כ”מ שנאמר לי אינו זו לעולם לפי שזהו בחי’ אני ה’ לא שניתן.

34 תנחומא אמור יז. ויק”ר פ”ל, יג. וראה שמו”ר ריש פרשתנו פל”ג, ו. תנחומא פרשתנו ג. יל”ש פרשתנו רמז ססד. וראה תניא פמ”ז.

35 אף ששכל האדם מתייחד עם שכל

בזמן הגלות⁴⁰, בזמן שגשמיות העולם בתקפה, וע"י העבודה להפך גם גשם זה, מבררים את התחתון „שאינ תחתון למטה ממנו“;

והעילוי דעבודה זו יבוא לידי גילוי לעתיד לבא, שאז תתגלה מעלת ה„מעשה“⁴¹, כידוע שאז יהי „מעשה גדול“ [ולכן המקדש (ש„הי) מעין עוה"ב"⁴²] הי' עשוי בעיקר ממין הדומם],

וכמבואר בענין יוסף ויהודה, שיהודה מורה על עבודת המעשה (יהודה – מלשון הודאה וביטול, כדומם זה ש„יש בו בחי' הביטול ביותר“⁴³), ולעתיד לבא יתעלה יהודה להיות נעלה מיוסף – „ודוד“⁴⁴ עבדי נשיא להם לעולם“.

(ממאמר ד"ה ויקחו לי תרומה תשל"ה)

(40) ראה גם לקמן ע' 479.

(41) בכל הבא לקמן ראה בארוכה תו"א, תו"ח ואוה"ת ר"פ ויגש.

(42) לשון התו"א שם (מג, ד).

(43) לשון התו"א שם (מד, א).

(44) יחזקאל לו, כה. וראה לקו"ש חט"ו ע' 413

הערה 12.

אלא שכדי שעבודה זו תהי' כדבעי ובשלימות, מוכרח להיות אצל האדם גם הקו (והיסוד) דתורה והקו ד„עבודה“.

וכיון שכל עניני עבודת ה' קיימים במשכן כנ"ל, הנה גם ענין זה מרומז במעשה המשכן – בכך שהכתוב בפרשתנו עוסק בפירוש רק בתרומת המשכן, מפני שהיא עיקר ותכלית הכוונה; ושאר ב' התרומות מוזכרות רק בכללות ובדרך רמז, לפי שהן (בכוונה העיקרית) הכנה והקדמה (והשלמה) לעשיית הדירה.

ח. וזהו גם הביאור בדברי המדרש הנ"ל (ס"ג) ש„זהב וכסף וגו'" הם כנגד ד' המלכיות³⁹:

מאחר שענין תרומת המשכן הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים (היינו, לעשות מן הדברים הגשמיים מקדש ומשכן לה') – הרי ששלימות הענין היא (לא כל כך בבנין המשכן, שבו הי' נראה בעיני בשר כיצד שורה בדברים אלו השכינה, אלא) בעבודה

(39) ראה אוה"ת פרשתנו ע' א'תט ואילך.

